

Toepassing van Middelen en Maatregelen

Ter overbrugging van een tijdelijke noodsituatie

Voor de (geestelijke) gezondheidszorg gelden diverse wetten waarin zowel de relatie tussen patiënt en behandelaar, als de relatie tussen patiënt en instelling centraal staan. De Wet bijzondere opnemings psychiatrie ziekenhuizen (Wet bopz) regelt de rechtspositie van patiënten die gedwongen zijn opgenomen. Deze patiënteninformatie geeft toelichting over uw rechten wanneer u te maken krijgt met Middelen en Maatregelen. Ook wordt aangegeven waar u met vragen en klachten terecht kunt.

Wat zijn Middelen en Maatregelen?

Middelen en Maatregelen zijn beveiligingsmaatregelen, die worden toegepast als overbrugging in een acute en tijdelijke noodsituatie. Hiervan is sprake als de patiënt een acuut gevaar vormt voor zichzelf of voor anderen, of wanneer een meer dan normale kans aanwezig is dat een dergelijke situatie zich zal voordoen.

Wettelijk is vastgelegd dat Middelen en Maatregelen in noodsituaties ten hoogste 7 dagen achter elkaar mogen worden toegepast. Wanneer er sprake is van het toepassen van Middelen en Maatregelen zal dit vermeld staan in uw behandelplan.

De Wet bopz noemt vijf Middelen en Maatregelen, die in acute noodsituaties mogen worden toegepast:

- afzondering;
- separatie;
- fixatie;
- gedwongen toediening van medicijnen;
- gedwongen toediening van vocht en/of voeding.

Afzondering

Afzondering houdt in dat de patiënt wordt ingesloten in een daarvoor bestemde eenpersoonskamer. Deze is sober ingericht met in de regel een bed, een stoel, een kledingkast en een wasgelegenheid. Afzondering duurt meestal korter dan 24 uur en maximaal zo'n drie dagen. De verpleging houdt voortdurend in de gaten hoe het met de afgezonderde patiënt gaat. Bij een meer langdurige afzondering spreken we van separatie en dit gebeurt dan op een andere locatie – meestal bij Mondriaan – omdat de kamers daar aan de wettelijk voorgeschreven voorzieningen voor separatie voldoen.

Separatie

Separatie is een intensieve vorm van afzondering. De patiënt wordt ingesloten in een separeerverblijf. Dit is een speciale kamer, waaruit indien nodig alles kan worden verwijderd waaraan een patiënt zich kan bezeren of wat hij kan beschadigen. Hoewel het kort kan duren, bijvoorbeeld een half uur, duurt separeren gemiddeld langer dan afzonderen. Het komt weleens voor dat patiënten enkele dagen gesepareerd moeten worden.

Fixatie

Fixatie, het vastbinden van een patiënt op een veilige manier, is bedoeld om de patiënt in zijn bewegingen te beperken. Een van de mogelijkheden van fixatie is een band om het middel.

Gedwongen toediening van medicijnen

Omdat het gaat om het overbruggen van een noodsituatie mogen nooit medicijnen met een langdurige werking worden toegediend (niet langer dan zeven dagen). In het kader van dwangbehandeling kan het noodzakelijk zijn dat medicijnen voor langere tijd worden toegediend.

Gedwongen toediening van vocht en/of voeding

Dit dwangmiddel behoort tot de uitzonderingen en wordt bijvoorbeeld toegepast als er gevaar voor uitdroging of ondervoeding ontstaat.

Wanneer worden Middelen en Maatregelen toegepast?

Middelen en Maatregelen zijn dus noodmaatregelen. Het gaat dus niet om routinematige of therapeutische maatregelen, maar om uitzonderlijke situaties. De medewerkers op de afdeling Psychiatrie van het Maastricht UMC+ proberen zoveel mogelijk te voorkomen dat Middelen en Maatregelen moeten worden toegepast.

Middelen en Maatregelen mogen nooit dienen als straf. Ook het dreigen hiermee is niet toegestaan. Middelen en Maatregelen mogen uitsluitend worden toegepast in tijdelijke noodsituaties waarin het behandelplan (nog) niet voorziet. Als Middelen en Maatregelen moeten worden toegepast blijft het behandelplan gewoon van kracht. Ook het gebruik van bepaalde medicijnen die het behandelplan voorschrijft gaat door tijdens de toepassing van Middelen en Maatregelen.

Bij het inzetten van Middelen en Maatregelen moet altijd worden gekozen voor het minst ingrijpende, effectieve middel dat in een redelijke verhouding staat tot het af te wenden acute gevaar. Waar dat mogelijk is, moet de voorkeur van de patiënt voor een bepaald middel worden gevolgd.

Wat is dwangbehandeling?

Als met toestemming van de patiënt in diens behandelplan is opgenomen dat er in een bepaalde situatie wordt overgegaan tot afzonderen, fixeren, separeren, toedienen van medicijnen of toedienen van vocht/voeding, ter overbrugging van een acute noodsituatie, is er juridisch gezien geen sprake van Middelen en Maatregelen, maar van een vrijwillig overeengekomen behandeling. Hier is dan de Wet op de geneeskundige behandelovereenkomst van toepassing.

Bij verzet tegen deze vrijwillig overeengekomen afspraak, vindt geen behandeling plaats, tenzij er sprake is van het afwenden van acuut ernstig gevaar of de dreiging hiervan. In dat geval wordt de behandeling onder dwang toch toegepast en spreken we van dwangbehandeling. Het ziekenhuis moet dit zo spoedig mogelijk melden aan de Inspectie voor de Gezondheidszorg.

Wie is verantwoordelijk?

De behandelend arts, en wanneer deze afwezig is diens plaatsvervanger, beslist of tot Middelen en Maatregelen moet worden overgegaan. Zijn deze niet meteen ter plaatse dan neemt het afdelingshoofd of een gediplomeerde verpleegkundige het besluit om Middelen en Maatregelen toe te passen om zo een noodsituatie beheersbaar te maken. In dit geval neemt een arts zo spoedig mogelijk de verantwoording voor deze beslissing over.

Hoelang duurt de toepassing van Middelen en Maatregelen?

Van tevoren kan en mag niet worden afgesproken hoelang de toepassing van Middelen en Maatregelen duurt. Men kan immers niet weten wanneer de psychische toestand van een patiënt verbetert. Bovendien kan zo worden voorkomen dat Middelen en Maatregelen toch als straf worden gebruikt.

Op de afdeling Psychiatrie van het Maastricht UMC+ streeft men ernaar om de toepassingen van Middelen en Maatregelen zo kort mogelijk te laten duren. De Wet bopz schrijft voor dat Middelen en Maatregelen niet langer dan gedurende zeven opeenvolgende dagen mogen worden toegepast. Moeten de middelen langer worden toegepast, dan spreekt men van dwangbehandeling.

Hoe verloopt de registratie van Middelen en Maatregelen?

Wanneer uw arts overgaat tot toepassing van Middelen en Maatregelen, is hij/zij wettelijk verplicht dit aan te tekenen op speciale formulieren. Deze worden bewaard in een register op de Medische Administratie. In de aantekeningen wordt onder andere opgenomen welke omstandigheden hebben geleid tot het toepassen van Middelen en Maatregelen. Een kopie van het formulier komt in het patiëntendossier. Het formulier zelf gaat naar de geneesheer-directeur. Deze brengt zo spoedig mogelijk de partner, wettelijk vertegenwoordiger of, als deze ontbreken, naaste familie op de hoogte. Ook meldt hij/zij de toepassing van Middelen en Maatregelen aan de inspecteur voor de Gezondheidszorg.

Beëindiging van Middelen en Maatregelen

Als uw arts vindt dat uw psychische toestand voldoende is verbeterd, heft hij de Middelen en Maatregelen op. Het kan voorkomen dat u zelf vindt dat uw toestand voldoende is verbeterd, terwijl uw arts het daar niet mee eens is. U kunt dan met uw behandelend arts overleggen. Wanneer overleg met uw arts geen oplossing brengt, kunt u eventueel met hulp van de patiëntenvertrouwenspersoon (pvp) een schriftelijke klacht indienen bij de klachtenfunctionaris van het Maastricht UMC+.

Bij wie kunt u met klachten terecht?

Het Maastricht UMC+ beschikt over een klachtencommissie en een klachtenregeling. Hebt u een klacht of vragen over de procedure bij klachten, dan kunt u terecht bij de verpleging, deze helpt u verder.

U kunt zich ook wenden tot de patiëntenvertrouwenspersoon (pvp). De pvp is in dienst van een aparte stichting en dus onafhankelijk van het ziekenhuis. Hij/zij kan u eveneens informeren over de klachtenregeling en ondersteunen bij het indienen van een klacht. Op de afdeling is een speciale pvp-brochure aanwezig.

De pvp voor het Maastricht UMC+ is bereikbaar via: 06-25587081.

Deze brochure maakt deel uit van de serie patiënteninformatie met betrekking tot gedwongen opname binnen de afdeling Klinische psychiatrie Maastricht UMC+.

In deze serie zijn verschenen:

- *Gedwongen opgenomen met een inbewaringstelling*
- *Gedwongen opgenomen met een rechterlijke machtiging*
- *Toepassing van Middelen en Maatregelen / afdeling Klinische psychiatrie Maastricht UMC+*

Alle in deze tekst genoemde patiënteninformatie is verkrijgbaar op de afdeling Psychiatrie. De teksten zijn ook beschikbaar via www.mumc.nl met de zoekwoorden: psychiatrie patiëntenfolders.

Websites

- www.mumc.nl
- www.gezondidee.mumc.nl

Odin 045984 / uitgave november 2017

Bezoekadres
P. Debyelaan 25
6229 HX Maastricht

Postadres
Postbus 5800
6202 AZ Maastricht

Algemeen telefoonnummer
043-387 65 43
www.mumc.nl